

ŠE O VIDEMSKEM PROCESU IN DVOJEZIČNOSTI NA TRŽAŠKEM

Politični nauki zadnjih dogodkov v naših krajih

Slovence raznarodujejo iz ljubezni do domovine - Vztrajni molk italijanskih katoličanov

Nič ne more bolj žarko in zgovorno osvetliti razmer, v katerih živi slovenska narodna manjšina pod Italijo, kot dva dogodka iz najnovejšega časa: najprej sodna obravnava v Vidmu o zadevi beneškoslovenskega župnika Angela Kračina, kmalu zatem pa ogorčeni odpor, ki ga je v tržaški nacionalistični javnosti izzvala namera rimske vlade in tukajšnjih vojaških oblastev, da se v smislu predpisov londonske pogodbe uvede na tržaškem ozemlju dvojezičnost.

Ker odpirata oba dogodka politično mislečemu človeku globok in naravnost edinstven pogled v neizmerne težave, ki ovirajo in danes skoro onemogočujejo mirno in prijateljsko sožitje med sosednima narodoma na Jadranu, je naša dolžnost, da iznova o njih spregovorimo.

Tega ne delamo, da bi podpihovali narodno mržnjo, od katere je ozračje na meji na žalost že tako prenasočeno, temveč da pomagamo odgovornim ljudem v Italiji spoznati resnično stanje v naših krajih. Samo resnica je namreč tudi v politiki odrešljiva.

SLOVENSKE MANJŠINE — NI!

Najbolj nesmiselna in usodna laž, ki je ves čas polnila sodno dvorano v Vidmu, so bile neprestano ponavljajoče se trditve nekaterih odvetnikov, v katerih se na žalost izraža mišljenje vseh nacionalistov Italije, da *Beneških Slovencev sploh ni!*

»V dolinah Nadiže ni bilo nikoli narodnih manjšin«, je izjavil sin demokristjanskega videmskega župana, braneč obtoženega urednika Arene di Pola.

Da ondodno prebivalstvo govori lasten jezik, sicer vsi priznavajo. Ravno tako, da je njihova govorica slovanska. Vsi jezikoslovci na svetu so si edini, da je to eno izmed slovenskih narečij. Toda vsemu temu nakljub trde italijanski nacionalisti, da v Beneški Sloveniji Slovencev ni in jih nikoli ni bilo.

Zakaj ne? Najprej zato, ker se njihovo narečje razlikuje od slovenskega književnega jezika. Mi brez pridržka priznavamo, da Italija res nikoli ni dala Beneškim Slovincem prilike in pravice, da bi se v šolah izpopolnjevali v svojem jeziku in da so zastran tega kulturno najbolj zaostali del našega naroda.

Toda kaj sledi iz tega? Samo to, da jim je Italija vedno in jim še danes dela zelo težko krivico, in nič drugega. Takega ravnanja z državljani tujega jezika bi se morali Italijani sramovati, ne pa, da se na to še z nekim ponosom sklicujejo.

Nadvse jasno in nesporno pa tudi je, da Italija s tako politiko nikakor ni zbrisala z obližja zemlje Beneških Slovencev. Navadili so sicer govoriti tudi italijanski, kot za si-

lo govori italijanščino vsak drugi Slovenec pod Italijo. Smo pač jezikovno nadarjeno ljudstvo, ki se z lahkoto znajde v tujih jezikih. Zaradi tega pa Beneški Slovenci niso še postali Italijani: v družinah govore kot pred tisoč leti slovenski, v slovenščini pojejo in molijo, iz njihove srede so zrastle v največjem času slovenski pesniki in pisatelji.

SLOVENSKE PRIDIGE —

VELEIZDAJA

Kot dokaz, da »v dolinah Nadiže ni slovenske manjšine«, navajajo nacionalisti še tole: poleg tega, da prebivalci razumejo italijanski, so bili *vedno zvesti in dobri državljani*. Vodilni ljudje v Italiji ponavljajo s ponosom, da v bojnih edinicah, sestavljenih od Beneških Slovencev, ni bilo med vojnami nikoli *niti enega dezertarja*.

Če torej razumejo italijanski in so zvesti državljanji, lahko mirno opuste tudi svoj materin jezik. Kaj jim je treba govoriti med seboj v slovenščini! Čemu v slovenščini še

molijo, pojejo, poslušajo pridige, se uče katekizma, berejo časnike in koledarje?

Kdor jim v tem daje potuho, vpijejo nacionalisti, deluje proti koristim države, ker ohranja in oživlja v njih slovensko zavest. Dolžnost pravega italijanskega rodoljuba je, da v Beneški Sloveniji pomaga popolnoma iztrebiti slovenščino. Izginiti mora ne le iz javnega življenja, marveč tudi iz cerkva in družin. Ondotni Slovenci morajo svoj jezik pozabiti ter se enostavno pretopiti v večinskem narodu. *Imeti se morajo za Italijane in ne za Slovence!*

Ker se šentlenartski župnik Kračina ne drži teh navodil, temveč predpisov prirodnega in cerkvenega prava ter pridiga v jeziku vernikov, so ga v listih Il Friuli Liberale in Arene di Pola označili za sovražnika države. Še več! O njem so celo trdili, da hoče s tem odtrgati Beneško Slovenijo od Italije ter jo priključiti Titovi Jugoslaviji. Zagrešil je torej — veleizdajo!

Kam to vodi?

Iz tega bi torej sledilo, da je župnik Kračina zločinec že zaradi tega, ker se poslužuje v cerkvi jezika vernikov.

Med obravnavo smo slišali iz ust nekega odvetnika, da je župnikovo krivdo priznal tudi Novi list. Na kakšen način? S tem, da je označil g. Kračina za »slovenskega župnika«. Če je slovenski, je zmagoslavno vzkliknil globokomurni odvetnik, ne more torej biti italijanski. G. Kračina je potemtakem sovražnik države!

Ko smo to poslušali, smo res za trenutek mislili, da se nahajamo v blaznici in ne v videmski sodni dvorani.

Sodniki so obrekovalce g. Kračina nato res obsodili na nekaj mesecev ječe in dali g. župniku zadoščenje, kar nas je le veselilo. Zelo nas je pa motilo, kako so sodniki utemeljili zelo milo obsodbo obrekovalcev. Priznali so jim, da so vendarle ravnali »iz plemenitih nagibov«.

V čem naj bi obstajala ta plemenitost? Edino v tem, da bi po njihovem prepričanju narodna smrt Beneških Slovencev bila v *veliko korist Italije*. Nacionalisti niso ravnali iz osebnega sovraštva do kogarkoli, temveč iz ljubezni do domovine.

KAKO JE NA TRŽAŠKEM?

Kam vodi taka politična logika? Nujno do tega, da bi rimske vlade morale iz ljubezni do domovine delati na to, da se vse manjšine v mejah Italije narodno strejo in uničijo. Kdor dovoli drugorodcem najmanjšo jezikovno pravico, škoduje državi.

Mnogi porečejo, da s takim pisanjem brijemo norce, češ da resni ljudje v naši napred-

ni dobi vendar ne morejo zagovarjati tolikanj nesmiselnih nazorov.

In vendar nismo nič drugega storili, kot prikazali verno sliko duševnosti, ki obvladuje vodilne nacionalistične kroge ne le v videmski pokrajini, temveč tudi na Tržaškem in drugod.

Kdor se hoče o tem prepričati, zadostuje, da še enkrat prečita naravnost sramotno besedilo resolucij proti slovenščini, ki so jih sprejele v Trstu odvetniška in zdravniška zbornica in zloglasna Lega Nazionale, ki ji predseduje demokristjan dr. Harabaglia. Za vodilne ljudi v teh organizacijah je tudi najskromnejša uporaba našega jezika v javnem življenju Trsta *težka žalitev Italijanov* ter očitni napad na ugled in koristi države.

To je naravnost divjaško gledanje na odnose, ki naj bi vladali med sosednima katoliškima narodoma v isti državi, isti pokrajini in isti občini!

Tržaški škof je v nedeljo naslovil na vernike postno pismo, kjer pravi, da je največja hiba našega časa v tem, da so socialni odnosi med ljudmi in narodi danes *zgrajeni na sili namesto na pravičnosti in ljubezni*.

S tem je škof pravilno označil ne le razmerja, ki vlada med vzhodom in zapadom in posameznimi državami, ampak tudi razmere v naši deželi.

KDAJ SE BODO OGLASILI?

Najbolj žalostno pri tem je, da je proti javnemu zasramovanju našega materinega jezika in nekrščanskemu zapostavljanju naše-

(Nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

TUNIZIJA IN FRANCIJA

Spor, ki je zastran letalskega napada na vas Sakiet v Tuniziji izbruhnil med Burgibo in Francijo, se hvala Bogu ublažuje.

Pariška vlada se je najprej odločila, da izplača od bombardiranja oškodovanemu prebivalstvu primerno odškodnino, in nato je Burgiba dovolil Franciji, da nemoteno oskrbuje z živili svoje vojaške posadke v Tuniziji, ki so bile dotlej odrezane in obkoljene in imele v zalogah vsak dan manj hrane.

Naposled sta obe vladi sprejeli predlog, naj bi v njunem sporu posredovali Amerika in Velika Britanija. S tem je napetost čez noč popustila.

Zdi se, da bi sporazum utegnil sloneti na dveh točkah: Francozi in Tunizijci naj bi ustanovili mešano skupino opazovalcev na meji Alžerije, da bi se ne ponavljali oboroženi spopadi. To je predlog Francije.

Burgiba pa hoče poleg tega, da bi Francija umaknila svoje vojaštvo iz Tunizije, čemur se pa v Parizu upirajo.

Na tej podlagi se bodo s posredovanjem Washingtona in Londona začela pogajanja. Ali bodo uspela, ni mogoče vedeti, ker zahteva Burgiba, naj bi se pri tej priložnosti obravnaval sploh položaj v Severni Afriki, torej tudi vprašanje Alžerije.

Medtem je Varnostni svet Združenih narodov s privolitvijo obeh sprtih vlad po kratki seji odložil razpravo o Tuniziji na nedoločen čas.

SPET NOVA DRŽAVA

Komaj dva tedna sta pretekla, odkar je svet doznal, da sta se Egipt in Sirija spojili v skupno državo »Združeno arabsko republiko«, ko je v petek bila iznova proglašena slična združitev dveh arabskih dežel.

Ta pot sta se zedinili v višjo tvorbo kraljevini Jordanija in Irak ali Mezopotamija. Novi državi so dali ime Arabska zveza. Dežela je zelo obsežna, saj šteje nad pol milijona kvadratnih kilometrov, torej mnogo več kot Italija, a ima le 6 in pol milijona prebivalcev. Njeno poglavitno bogastvo so številni petrolejski vreli v Iraku, sicer je povsod izvečine puščava.

Resnično bogat je le Irak, ki bo moral kriti letne primanjkljaje Jordanije, kar so po vojni delali Angleži. Zato bo na čelu nove države stal iraški kralj Feisal, medtem ko se je jordanski vladar Husein prostovoljno odpovedal prestolu.

Pri tem je izrazil upanje, da je ustanovitev Arabske zveze le korak k še večjemu združevanju Arabcev v bodočnosti. In res je zgodovinski pomen dogodka v tem, da se arabski svet postopoma vlači iz dosedanje državne razcepljenosti, ki je največja zapreka njegovemu napredku.

DVOJEZIČNOST NA UNIVERZAH

Prosvetni minister Moro je 17. januarja t.l. izdal zelo zanimivo odredbo v prid Južnim Tirolcem. Odločil je, da imajo nemški visokošolci iz te dežele pravico napraviti državne izpite na univerzah tudi v svojem materinem jeziku. Odredba našteva posamezne univerze, na katerih se v tej ali oni stroki lahko naredi izpit v nemščini.

Ministrovemu odloku se je pa uprl akademski senat univerze v Padovi. Poslal je

parlamentu protest, v katerem pravi, da odredbe ne more priznati, češ da je edini uradni jezik na italijanskih univerzah italijanščina. Obenem je bil poslan poziv na ostala vseučilišča, naj slede zgledu Padove.

S tako narodno nestrpnostjo se pa ne strinjajo vsi italijanski profesorji. Poslanec Bettiol, ki je obenem profesor kazenskega prava ravno v Padovi, kjer južnotirolske študente pogostoma sprašuje v nemščini, je odkrito izjavil, da sklepa akademskega senata nikakor ne odobrava in da so istega mnenja tudi drugi njegovi tovariši.

Minister Moro sam je v tej zadevi tudi zelo čvrst. Predstavnikom južnotirolskih visokošolcev je dejal, da bo svojo odredbo hranil tudi proti akademskemu senatu v Padovi.

Mi ministrov ukrep pozdravljamo, toda menimo, da bi njegova odredba morala biti sestavljena tako, da bi veljala za visokošolce vseh manjšin v državi, torej tudi za Francoze v Dolini Aoste in Slovence naših krajev, zlasti pa za univerzo v Trstu.

Narodni nestrpnosti nam seve porečejo, da smo »predržni« in spet »izzivamo«. Toda mi smo mnenja, da je pravičnost ena in da ne more biti za Nemce taka, drugačna pa za Francoze in Slovence.

NASER SE JE SPRL S SUDANOM

Afriška država Sudan, ki ni nič drugega kot južni podaljšek Egipta, je postala šele 1. januarja 1956 neodvisna republika. Dotlej so nad deželo skupno gospodovali Angleži in Egipčani.

Naser je bil do danes s Sudanom v dobrih odnosih. Ta teden se je pa z njim sporekel zaradi kosa puščave, meječe ob Rdečem morju na obe državi. On trdi, da spada ozemlje k Egiptu, Sudanci se pa zaklinjajo, da je njihovo.

Spor se je že tako zaostрил, da sta obe vladi odposlali na mejo oborožene edinice, da v slučaju potrebe s silo uveljavita svoje zahteve. V Sudanu so izbruhnile demonstracije proti Naserju, češ da bi si s svojo napadalno politiko rad osvojil tuje ozemlje. Temu delu Afrike grozi vojna.

Do pred kratkim se sporna pokrajina Egiptu ni zdela važna, zanj je bila le nekaj »kup peska«. Ko so pa nedavno odkrili v tej puščavini ležišča raznih rud, je Naser spremenil mišljenje. Danes je pripravljen se za »kup peska« odločno boriti.

Sudan se je obrnil za pomoč v London.

AVSTRIJA IN JUGOSLAVIJA

Dne 25. februarja se pričnejo na Dunaju jugoslovansko-avstrijska pogajanja o vseh političnih, gospodarskih in kulturnih zadevah, ki so med sosedoma do danes še nerešene.

Dunaj bi se rad sporazumel z Beogradom predvsem o odškodnini, ki naj bi jo dobila Avstrija za imetek, prepuščen Jugoslaviji na njenem ozemlju. Vsa slovenska javnost pa od razgovorov v prvi vrsti pričakuje, da bi se z njimi dokončno in zadovoljivo uredil položaj koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov.

ORJAŠKE PODMORNICE

Združene države so pretekli teden sklenile zgraditi tri nove podmornice na atomski pogon. Vsaka bo imela prostornino 5600 ton, to se pravi, da bo velika kot prekocean-ski potniški parnik.

Izpod vode bo lahko zalučala v daljavo vodljivo raketo, opremljeno z vodikovo bombo. Slehera podmornica bo oborožena s 16 takimi strahotnimi izstrelki. Gre za največje podmornice, kar so jih doslej na svetu zgradili.

POMOČ GOMULKI

Amerika je konec preteklega tedna že vdrugič sklenila vlado Vladislava Gomulke gospodarsko podpreti. Lani je Gomulka dobil iz Washingtona blaga za 95 milijonov dolarjev, sedaj bo prejel pa 98 milijonov ali 60 milijard lir, in sicer za 73 milijonov pšenice, živinske krme, mleka v prahu, olj in drugih kmetijskih pridelkov, poleg tega pa 25 milijonov dolarjev v denarju, da si z njimi lahko nabavi v tujini potrebne industrijske stroje in priprave.

S svojo pomočjo hoče Amerika učvrstiti Poljski in zlasti Gomulki hrbet, da bo v pogajanjih z Moskvo bolj samostojen ter ne zapade v popolno odvisnost od Hruščeva in tovaršev.

NEZASLIŠAN MRAZ

Pri nas je zadnje dni začelo snežiti in je potegnila ostra burja. Toda to je pravcata malenkost v primeri s tem, kar se dogaja v Združenih državah.

Od 6. do 17. februarja je v vzhodnih pokrajinah Amerike umrlo zaradi izredno hudega mraza nič manj ko 192 oseb. V zveznih državah New York in Pennsylvania leži sneg en meter visoko in v mestu Filadelfiji ga je veter na cestah nagrmadil ponekod kar na štiri metre in pol.

Nevihste so v severnovzhodnih predelih ustavile domala ves promet ter odrezale mnoge kraje od sveta. Guvernerji so tudi proglasili izjemno stanje, zaprli vse šole, poklicali v službo vse policiste na dopustu ter mobilizirali na desetisoče delavcev za čiščenje snega na ulicah. Nekatere tovarne so morale ustaviti obrat, ker nameščenci in delavci niso mogli priti v službo. Toplomer je padel na 30 stopinj pod ničlo.

Zanimivo, da je medtem v Južni Ameriki vroče poletje.

PODIVJANA MLADINA

Kakor drugod se je tudi med ameriško šolsko mladino zadnji čas razpasla precejšnja razbrzdaneost. Zavoljo podivjanosti dijakov so mnogi profesorji izstopili iz službe. Zdelo se jim je preneumno, da bi se dali strahovati od golobradcev.

Da bi naredila neznosnemu stanju konec, so zdaj oblastva sklenila poslati najbolj razbrzdane šolarje v poboljševalnice, kjer se bodo morali pod nadzorstvom ne le učiti, marveč tudi delati in prenočevati. V samem New Yorku so jih že odbrali 554.

V ČASU OBLJUB

Goriški misovci so po časopisih razglasili, da sta njih poslanca Almirante in De Toto poslala vladi poseben predlog, s katerim zahtevata, naj bi se vsem državnim nameščencem na Goriškem, ki so v dobi od 1. avgusta do 31. decembra 1953 vsaj tri mesece služili, odštela dvojna trinajsta plača za nazaj.

Že iz tega lahko spoznamo, da se bližajo volitve v parlament.

NOVICE

LETEČI MINISTER

Noben državnik na svetu ne potuje toliko kot ameriški zunanji minister Foster Dulles. Nad 70-letni mož sede, kadar je treba, v letalo in odfrči zdaj v Evropo, drugič v Afriko ali Azijo in v nekaj dneh je spet v Združenih državah. Lani je na političnih poslih prepotoval okrog 100 tisoč kilometrov.

IZPLAČALI SO MU DOLG

Pred dnevi se je na sedežu fašistovske stranke v Rimu oglašil fotograf Venuti, kjer je predložil račune za poldrugi milijon lir, češ da je pred leti izdelal razne fotografije za Mussolinijev list *Il Popolo d'Italia*, ki še danes niso plačane.

V odgovor so jih Venutiju kar na strankinem sedežu toliko naložili, da se bo moral osem dni zdraviti v bolnišnici. Zdaj ima plačan dolg po starem fašistovskem načinu in običaju.

»MUČENICI ZNANOSTI«

Ljubitelji psov v Franciji so sklenili postaviti lepi psički Lajki, ki je poginila med letom okoli zemlje na 2. ruskem sputniku, spomenik na pariškem pasjem pokopališču. Na nagrobniku bodo vklesane besede: »Mučenici znanosti«.

TRŽAŠKI ŽELODCI

Družine Tržačanov — kamor seve niso vštete vojašnice in gostilniški obrati — porabijo v enem letu 1 milijon 580 tisoč stotov živil. Gora, ki bi segala do Opčin. Največ porabijo zelenjave, in sicer 310 tisoč stotov, mleka 249 stotov, kruha pa 231 tisoč. Mesa pojedjo malo, ker je zelo drago. Tržščani niso mesojedci. Za hrano potroši povprečen Tržščan 12. 375 lir mesečno.

NAJSTAREJŠI TOLOVAJ

V Grčiji je pred kratkim umrl v starosti 115 let Sergij Ekonomus. Znan je bil kot »kapitan Tegosa«, ki je s svojo roparsko tolpo strahoval skozi petdeset let vso Grčijo.

V ječi je presedel 25 let. Spustili so ga, ko je imel že 105 let, ter mu ponudili prostor v hiralnici, a Tegosa ni pustil potepuškega življenja. Na zadnjem potepanju je bivši ropar zmrazil.

DAVČNI MOGOTEC

Sloviti filmski igralec Charlie Chaplin je eden najbolj obdavčenih ljudi v Ameriki, a ima tudi temu primerne dohodke. Lani so izračunali njegove prejemke na 1 milijon 400 tisoč dolarjev ali okrog 900 milijonov lir, torej več kot 2 in pol milijona lir na dan.

GOSPOD ADAM V TRGOVINI

V največjo njujorško razprodajalnico je prejšnji teden mirno primahal mlad mož, poliskajoč pred sabo otroški voziček. Ko so ga nakupovalke ugledale, so zagnale neznanški vrišči. Možak je bil namreč gol, kot ga je Bog ustvaril.

Prišla je policija in ga odpeljala v blaznico. Sledil ji je brez najmanjšega razburjenja, povsem mirno požvižgavač vesel napev.

CHURCHILL UMETNIK

Stari, 82-letni državnik je, kot smo že pisali, priredil v ameriškem mestu Kansas Cityju razstavo svojih slik. Kritiki R. Adams je pri tej priložnosti napisal: »Slike so res Churchillove, a prava umetnost niso«. — Za vse na svetu pač človek ne more biti nadarjen, čeprav je Churchill.



Pogled na tržaško obalo

Po svetu

Francija — Francoska steklarna v Saint Gobainu, znana že iz časov kralja Ludvika XIV., je izdelala novo steklo, ki ima nekatere lastnosti lesa. Vanj bo n. pr. mogoče zabijati tudi žebelje. Steklo bodo uporabili pri graditvi francoskega paviljona na letošnji svetovni razstavi v Bruslju.

Japonska — Japonci so po zadnji vojni zelo napredovali v ladjedelništvu. L. 1956 se jim je posrečilo izriniti Angleže s prvega mesta, ki so ga dotlej zavzemali v svetovni proizvodnji parnikov. Japonska je lani še bolj napredovala in izdelala kar 2 milijona in 300 tisoč ton novih ladij.

Kitajska — Kitajski parlament je sklenil uvesti namesto dosedanje starodavne pisave latinsko abecedo. Značilnost kitajskega jezika je bila v tem, da niso poznali črk, temveč imeli za vsak predmet ali pojem posebno pismeno znamenje, tako znak za vsako žival in rastlino, znak za žalost ali pogum itd. Zavaljo tega so Kitajci imeli na desetstose pismenk in ljudje so potrebovali dolga leta, preden so se naučili dobro čitati in pisati. V deželi je še danes okrog 80 odstotkov ljudi nepismenih. Latinska abeceda bo olajšala zlasti tujcem učenje kitajščine.

Velika Britanija — Najstarejši časopis v Evropi je *The English Mercury*, ki je izšel l. 1588 in še danes izhaja. Toda to ni najstarejši list na svetu. Še starejši se imenuje *King-Ku* in se tiska na Kitajskem že 2850 let. Kitajci spadajo sploh med narode z najstarodavnejšo kulturo na zemlji.

Jugoslavija — Vranjska Banja v Srbiji ima najtoplejše vrele v Evropi. Zdravilna voda doseže okrog 94 stopinj C. Veliko zdravilišče Morava, sezidano blizu enega izmed vrelov, ima v poslopju centralno kurjavo, ki je tako rekoč brezplačna, ker uporabljajo zanj to vodo.

Rusija — Ruski znanstveniki so izumili in zdaj izpopolnjujejo električni stroj, s katerim lahko skrečijo človeku potrebno spanje, če to zahteva prezaposlenost, na dve uri dnevno. Stroj izžareva ultrakratke valove, uničuje zelo naglo strupe, ki nastajajo za stran utrujenosti v človeškem telesu.

Združene države — Neki trgovec z obrabljenimi avtomobili je dal, da bi našel več kupcev, v časnikih oglaš: »Kdor kupi pri meni avto in pride v trgovino s svojimi otroki, dobi za vsakega otroka 10 dolarjev popusta«. Kmalu se je pojavil neki srečni oče s petnajsterimi otroki. Popust je znašal ravno toliko, kot je stalo vozilo. Trgovec je hladnokrvno dovolil, da se možakar odpelje, ne da bi kaj plačal. — To je bila največja reklama za podjetje, o katerem je vse govorilo.

3000 oddaj Radijskega odra

Prijetno dolžnost čutimo, da zabeležimo nenavaden jubilej v slovenskem kulturnem življenju Trsta. Radijska igralska družina je zaigrala te dni v mikrofonski postaji tritočeno oddajo. Tri tisoč radijskih oddaj v izbranem jeziku in pravilni izgovorjavi je resnično velika stvar v naših razmerah, kjer mnogi Slovenci zanemarijajo svoj jezik in se ne potrudijo, da bi govorili lepo in dostojno kulturnega človeka.

Rečemo lahko, da je radijska igralska družina pod skrbnim in marljivim vodstvom prof. Jožeta Peterlina opravila veliko kulturno poslanstvo med našim ljudstvom, med katerim si je tudi pridobila veliko zvestih prijateljev. Želimo ji, da bi svoje poslanstvo prav tako zvesto opravljala tudi znanprej. Mi pa bomo spremljali njene napore in uspehe z vso pozornostjo in naklonjenostjo.

Radijski oder je obhajal jubilej v ponedeljek (17. febr.) zvečer z družabno slovesnostjo v restavraciji Dante v Carduccijevi ulici, na katero so bili povabljeni predstavniki radijske postaje in druge ugledne slovenske gledališke ustanove v našem mestu. Povabljeni so bili tudi predstavniki tukajšnjega slovenskega tiska. Večer je potekel v prav prijetnem vzdušju.

Politični nauki zadnjih dogodkov v naših krajih

(Nadaljevanje s 1. strani)

ga naroda doslej protestirala v Trstu samo Italijanska splošna delavska zveza (C.G.I.L.), v kateri imajo vodilno besedo komunisti in socialisti.

Organizacije, v katerih odločujejo katoličani, pa molče kot grob. Kaj delajo voditelji Italijanske kršč. demokracije, kaj z njo združene delavske zveze, kot je A.C.L.I., kaj Italijanska kat. Akcija? Kako naj si slovenski katoličani ta vztrajni molk tolmačijo?

Naše ljudstvo si na žalost nadvse čudnega obnašanja ne more razlagati drugače kot takole: našim italijanskim bratom v Kristusu so naravne pravice Slovencev *deveta briga*. Drugi gredo še dalje in trde, da se italijanski

katoličani z zapostavljanjem in poniževanjem slovensčine strinjajo. Kdor h krivici molči, pravi pregovor, z njo najbrž soglaša in jo odobrava.

Vsakdo mora uvideti, da utegne tako spoznanje Slovencev naravnost usodno vplivati na medsebojne odnose obeh narodov in zlasti še na sožitje katoličanov v naših krajih. Kje naj tlačeni Slovenci iščejo za svoje človeške pravice pomoči, če je ne najdejo pri vladajočih in o razmerah odločujočih katoličanih?

Nujno je potrebno, da odgovorni možje v italijanskem krščanskem taboru to vprašanje v svoji vesti dobro premislijo ter nanje odgovore.

Dopisi v Tržaškega

DELAVCI SO ZMAGALI!

S sporazumom, ki so ga prejšnji četrtek v Rimu sklenili predstavniki tržaških ladjedelnice in zastopniki delavcev, se je končno zaključil spor, ki je dolgih devet mesecev hudo vznemirjal 15 tisoč tržaških in tržiških delavcev ter njihove družine. Borba kovinarjev, ki jih je podpirala domala vsa javnost, se je torej dokaj zadovoljivo končala. Čeprav niso delavci dosegli vsega, kar so zahtevali, vendar se bo njihovo gospodarsko stanje precej izboljšalo. Tako bodo odslej prejeli skoraj enake mezde kot njihovi tovariši v Genovi, znatno se bodo zvišale plače tistim, ki opravljajo zdravju škodljivo delo, vsi pa bodo deležni nekaterih novih ugodnosti.

Ti uspehi so bili doseženi, ker je delavstvo ves čas borbe ostalo enotno ter ni nasedalo različnim hujšakcem, ki so ga hoteli razdvajati.

Na zaključek pogajanj je zelo učinkovito vplivala tudi vlada, le da je ta posegla v spor zelo pozno, česar vsekakor ne moremo odobravati.

BAZOVICA

Pred lepim številom občinstva so bazovski skavti prejšnjo nedeljo uprizorili v župnijski dvorani šaloigro Natakara, ki jo je zrežiral visokošolec Aleksander Mužina. Mlade igralce moramo pohvaliti, ker so nam s svojim nastopom poskrbeli zares prijeten in zabaven večer. Med odmorom je prepeval duet Dva slavčka.

NEKAJ URIC V KRALJESTVU VESELJA

Vreme v nedeljo ni bilo sicer primerno za sprehod, saj je iz sivih oblakov ves dan gosto pršilo, a vseeno sem se odločil, da grem v Milje in si ogledam toliko opevani mimo-hod mask in alegoričnih vozov. Pridružil sem se množici Tržčanov, ki se je že v prvih popoldanskih urah zlila v Milje in kot reka poplavlila glavne ulice. Ko sem gledal, kako 30-tisočglava množica nestrpno čaka na začetek prireditve, sem moral priznati, da se je miljski karneval res že močno uveljavil.

Nekoliko po napovedani uri se je med gostim špalirjem radovednih gledalcev začel obhod alegoričnih vozov, ki so trikrat prevozili isto pot. Od vozov se je najbolj izkazala skupina »Brivido«, ki je z duhovitimi maskami in okusnimi kostumi, velikimi lutkami, vrtljakom, zabaviščem in godbo posrečeno prikazovala »leta otroške razposajenosti«. Ta skupina je dobila prvo nagrado, ki je znašala 100 tisoč lir; med ostale skupine so razdelili še 5 nagrad za skupno vsoto 220 tisoč lir.

Čeprav so se prireditelji precej potrudili, da bi karneval dobro uspel, se mi zdi, da ni bilo pravega pustnega razpoloženja, vsaj takega ne, kot sem ga pričakoval. Kdor je prisostvoval povorkam prejšnjih let, trdi, da so bili vozovi lepši od letošnjih; tudi število skupin in mask je bilo tokrat manjše kot prejšnja leta.

Ko se je sprevod končal, so se gledalci usuli v gostilne, od koder se je dolgo v noč oglašalo hripavo petje in vreščanje razglašenih godb.

— dt —

NABREŽINA

Na petkovi seji občinskega sveta se je pričela razprava o proračunu za tekoče leto. Župan Furlan je pred tem poročal o splošnem gospodarskem položaju občine ter obenem krakto obrazložil enoletno delovanje občinske uprave. Kot je razvidno iz proračuna, se občina še vedno nahaja v velikih gospodarskih težavah. Ker ne more shajati z lastnimi sredstvi, mora leto za leto iskati pomoči pri pretekuri, kar ima za posledico, da je popolnoma odvisna od nadzornih oblastev. Zato imajo občinski upravitelji dolžnost, da obstoječe stanje skušajo odpraviti, se pravi, da občino postopno finančno osamosvoje. Kako naj se v devinsko - nabrežinski občini to izvede? Župan Furlan je izjavil, da obstoje v občini sredstva, ki bi jo mogla rešiti iz današnje gospodarske krize. Tako bi po njegovem bilo treba ponovno proučiti vprašanje kamnolomov, ki občini nosijo smešno nizke dohodke, pospešiti razvoj tujkega prometa ter okrepiti kmetijstvo. Od svojih kamnolomov ima občina 2 milijona 905 tisoč letnih dohodkov, kar je vsekakor mnogo premalo, če pomislimo, da znaša letna proizvodnja kamna več ko dva tisoč kubičnih metrov. Višino najemnine sicer določajo najemniške pogodbe, ki bi se pa lahko spremenile, če bi občinska uprava našla trdno oporo pri nadrejenih oblastvih ter nekaj razumevanja pri industrijih.

Za županom je odbornik za finance Drago Legiša podrobno razčlenil prvi del proračuna, to je občinske dohodke. Iz njegovega poročila izhaja, da izkazuje proračun nekaj nad 46 milijonov dohodkov in okrog 83 milijonov izdatkov. Primanjkljaj znaša torej 37 milijonov. Ta je letos za 14 milijonov manjši od lanskega, kar pomeni, da je uprava znatno skrbila izdatke ter se omejila le na najnujnejše. Razprava o proračunu se nadaljuje jutri.

ZGONIK

Na zadnji seji občinskega sveta so svetovalci med drugim razpravljali o gospodarskem načrtu za leto 1958-59. Sestavili so načrt javnih del, ki predvideva 56 milijonov in 500 tisoč lir stroškov. Od tega pojde za preureditev in asfaltiranje cest kar 42 milijonov, medtem ko nameravajo ostali denar potrošiti za gradnjo novega zdravniškega ambulatorija v Repniču ali v Briščikih.

Župan je še poročal, da se je pred kratkim razgovarjal z generalnim komisarjem Palamaro o ljudski šoli v Briščikih. Ta bi se morala odpreti, kot znano, že pred več ko dvema letoma, a šolska oblastva niso še doslej izdala dovoljenja, čeprav je občina že davno poskrbela primerne prostore ter jih tudi opremila. Dr. Palamara je županu obljubil, da bodo o tem vprašanju spet razpravljali ob koncu letošnjega šolskega leta.

MAČKOVLJE

Prejšnji teden je dolinski občinski svet glasno sprejel resolucijo, v kateri odločno zahteva, naj šolska oblastva končno odpro otroški vrtec v Mačkovljah. Občinski možje so obenem izrazili svoje začudenje nad ravnanjem oblastev, ki so najprej naročila, naj občinska uprava dobi za vrtec primerne prostore, učila in ostalo opremo, a nato dopu-

stila, da se zadeva mesece in mesece ne premakne z mrtve točke.

BORŠT

Pretekli teden je bil na županstvu v Dolini končno sprejet sklep, ki smo ga Borštani tako težko in dolgo pričakovali. Občinski možje so namreč odločili, da je treba asfaltirati in urediti tudi naše vaške poti. Za to delo, ki ga bodo izvršili uslužbenci Selada, so določili nekaj nad 8 milijonov lir, od katerih bo 6 milijonov prispeval Selad, ostalo pa občina.

DOLINA

Občinski svet je prejšnji teden razmotril in odobril gospodarski načrt za leto 1958-59, ki predvideva gradnjo dveh stanovanjskih hiš v Dolini, zidavo skladišča in delavnice za vodovodni konzorcij, razširitev vodovodne in električne napeljave ter ureditev nekaterih občinskih cest. Skupni stroški znašajo 61 in pol milijona lir, ki naj bi jih nosila država.

Svet je nato dolgo razpravljal o novih davkih, ki so jih letos naprtli kmetovalcem. Izvolil je posebno odposlanstvo, ki naj pri generalnem komisarju Palamaru protestira proti novim dajatvam na zemljišča in zemljiške dohodke ter zahteva, naj jih oblastva ukinejo.

DEVIN

Občinski upravni odbor je prejšnji teden posvetil dobršen del seje Devinu in ostalim obalnim vašem občine. Sklenjeno je bilo, da se še ta mesec začnejo temeljito očistiti vse vaške poti in trgi in da se nasadi precej dreves. S prvim marcem bo občinski tovarnik pričel odnašati smeti iz vseh gostiln, trgovin in hotelov v Devinu, Sestlanu in Stivanu. Do junija bodo to službo opravljali dvakrat na teden, poleti pa trikrat. Odbor je obenem sklenil izpolniti greznišne naprave v Devinu ter premestiti dosedanje greznišno jamo v pristanišče na primernejše mesto.

Dne 8. t. m. je množica vaščanov in okoličanov spremila k večnemu počitku 85-letnega domačina Andreja Pecikarja. Bil je vse življenje dober in skrben družinski oče ter narodno zaveden Slovenec. Naj mu bo lahka domača zemlja. Sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

ZA DAVKOPLAČEVALCE

Davkoplačevalce opozarjamo, da 31. marca poteče rok, v katerem morajo izpolniti prijavo Vanoni. Ker oblastva roka ne bodo podaljšala, je prav, da prijavo čimprej vložijo na finančni intendanci ali na županstvu.

DR. IVO KRAJNC

V nedeljo je v Trstu iznenada izdihnil svojo dušo znani slovenski tržaški gospodarstvenik dr. Ivo Krajnc. Bil mu je šele 59 let. Pokojnik se je rodil v Škednju, gimnazijo in visoko šolo pa je dovršil v Trstu. Bil je znan ne samo kot podjeten in sposoben trgovec, izkušen zlasti v spedijski stroki, temveč tudi kot dober in narodno zaveden Slovenec. Pogreba, ki je bil v ponedeljek, so se udeležili mnogi tržaški Slovenci in tudi Italijani, med katerimi je imel številne prijatelje.

Naj mirno počiva v domači tržaški zemlji! Hudo prizadeti družini izrekamo globoko občuteno sožalje.

Dopisi iz Goriške

VOŠČILA GORIŠKIH IN TRŽAŠKIH SLOVENCEV

Te dni je slavil v Gorici 83-letnico rojstva glasbenik Emil Komel, v Solkanu pa je obhajal 80-letnico bivši politični voditelj dr. Karel Podgornik.

V nedeljo je prenašal glashena dela našega Komela ljubljanski radio, zvečer pa mu je izročil v imenu delavskih kulturnih ustanov Svobodno spominsko zlato svetinjo in diplomno pevovodja profesor Matičič. Dr. Karel Podgornik pa je praznoval svoj 80. rojstni dan na tistem, v krogu svojih najdražjih. Taka je pač usoda vseh političnih delavcev, ki so se borili v preteklosti za obstanek in dostojanstvo svojega naroda. Mi goriški in tržaški Slovenci, ki dobro poznamo zasluge obeh slavljencev, jima kličemo iz vsega srca: Bog vaju živi še na mnoga leta in naj vaju nagradi z odrešujočo zavestjo, da sta storila za svoj narod vse, kar je bilo v vajinih močeh.

JAVNA DELA NA GORIŠKEM

Na predlog ministra Tognija je vlada 14. t. m. določila 22 milijard za razna javna dela v državi. Od tega zneska prejme naša pokrajina kar 1 milijardo in 188 milijonov. Kolikšen prispevek je določen slovenskim naseljem, poročamo v dopisih iz posameznih občin in vasi.

Goriški prefekt je obvestil našo pokrajinsko upravo, da je zakladno ministrstvo zagotovilo 318 milijonov posojila za kritje primanjkljajev za leti 1955 in 1956. S posebno brzojavko pa je poslanec Baresi omenjeni upravi sporočil, da je ministrstvo za javna dela določilo 250 milijonov lir za popravilo pokrajinskih cest in še večjo vsoto za občinske poti.

Ob tej priliki opozarjamo pokrajinsko upravo na nujno potrebo, da se asfaltirata doberdobska cesta, kar je bilo že davno obljubljeno, in pot z Oslavja v Števerjan. Ugotoviti moramo tudi, da pokrajinska uprava silno zanemarljivo javne potrebe obmejnega slovenskega prebivalstva, še mnogo bolj kot mestna uprava, ki se je, hvala Bogu, vsaj v zadnjem času nekoliko spametovala.

IZ DOBERDOBA

Predpreteklo nedeljo je bil v občinski sejni dvorani redni občni zbor naše Vzajemne kmečke bolniške blagajne. O njenem delovanju je poročal predsednik g. Jožef Jarc. Udeleženci, ki jih je bilo nad 20, so v prvi vrsti izrazili nezadovoljnost nad dosedanje zdravniško oskrbo, češ da jim povzroča občutno izgrubo časa. Zato so vsi izrazili željo, da bi bilo potrebno to službo tako urediti, da bi si vsak zavarovanec lahko svobodno izbral svojega zdravnika, česar danes ni mogoče. Finančno stanje blagajne je še nekam zadovoljivo. Njen letni dohodek znaša 220 tisoč lir. V 1. in 2. letu poslovanja je v blagajni ostalo še nekaj prebitka, lani pa so za zdravljenje članov uporabili ves letni dohodek ter presežek iz prejšnjih let. Volitve novega upravnega odbora bodo prihodnji mesec.

V nedeljo so listi priobčili važno vest, da je vlada 14. t. m. odobrila 1 milijardo in 188 milijonov lir za razna javna dela v goriški

pokrajini. V tej vsoti je všteti tudi 135 milijonov za Vzhodno-furlanski vodovodni konzorcij (CAFO). Upamo, da je v tem znesku vključen tudi prispevek za zgradnjo novega vodovodnega omrežja v doberdobski in sovodenjski občini.

IZ ŠTEVERJANA

Števerjance je v nedeljo silno razveselila vest, da je vlada v Rimu med ostalimi javnimi deli v goriški pokrajini odobrila tudi gradnjo vodovoda v Števerjanu ter zanj določila 20 milijonov.

Dolgo smo morali čakati na ta prispevek, a smo ga končno le dočakali. Vemo sicer, da bo prešlo precej mesecev, preden se bodo dela pričela, toda sedaj smo vsaj gotovi, da se bo naša prastara želja v doglednem času uresničila.

Ob tej priliki smatramo za svojo dolžnost, da se zahvalimo tudi Novemu listu, ki se je izmed vseh slovenskih listov najvztrajneje zavzemal za to našo življenjsko potrebo, jo s stvarnimi razlogi podpiral ter trajno nanjo opozarjal oblastva. Odslej pa bomo odgovorne kroge pozivali na potrebo, da se asfaltirajo ceste, ki iz Gorice vodijo v Števerjan.

V soboto sta si obljubila večno zvestobo g. Slavko Štekar iz Jazbin in gđc. Emilija Humar z Valerišča. Novoporočenca sta iz zavednih slovenskih družin. Naši fantje so pred nevestinim domom postavili lep slavo'ok.

Mladoporočencema želimo vsi vaščani obilo božjega blagoslova ni zadovoljstva v njunem skupnem življenju.

IZ ŠTMAVRA

V nedeljo smo Štmavrci slovesno proslavili praznik svojega zaščitnika sv. Valentina. V farni cerkvi je bila slovesna sv. maša, pri kateri je pridigal pevski župnik g. Rutar. Cerkevno petje pa je vodil naš domačin pianist Jelko Devetak.

Upali smo, da bo ta dan lepo vreme, a smo imeli veliko meglo. Zato ni bilo k nam ne naših okoličanov ne goriških meščanov ne bratov iz Jugoslavije, zlasti Solkanecv, ki so nekoč tako radi prihajali na našo šagro.

Zgornji del naše vasi se je zelo razveselil ob novici, da je minister za javna dela Togni že odobril sedem milijonov lir za zgradnjo vodovoda v zgornjem delu naše vasi. Ob tej priliki se vaščani zahvaljujemo tudi Novemu listu, ki se vztrajno bori za potrebe slovenskega obmejnega prebivalstva. Obenem upamo, da bo župan dr. Bernardis kmalu uvidel nujno potrebo, da se pri pevskem mostu zgradi javna tehcnica, ki bo služila vsem Bricem v Italiji in tudi Podgorcem ter vsem kmetovalcem na Solkanskem polju.

IZ PODGORE

Na »debelo nedeljo« smo se Podgorci v velikem številu udeležili pustne prireditve našega dekliškega in fantovskega krožka v novi kino dvorani. Spored je bil zelo pester; poleg šaljivih prizorov smo poslušali ubrano petje mladinskega pevskega zbora, ki ga je vodil učitelj Ivan Bolčina. Marsikdo pa je najbolj užival pri bogatem srečelovu. Posebno zaželeni dobitki so bili petelin, salame, klobase in kokoši. Na pustno prireditev je kljub nelepemu vremenu prišlo tudi precej meščanov, tako da je bila naša precej velika nova dvorana zares nabito polna.

NAGRAJENI SLOVENSKI DIJAKI

Na predlog šolskega skrbništva so bili zaradi odličnih uspehov v šoli nagrajeni tile slovenski dijaki, oziroma dijakinje: Marija Češut iz Sovodenj, dijakinja slovenskega liceja, dobi 60 tisoč lir; Lucijan Makuc, dijak nižje srednje šole, in Brisko Jožica, dijakinja slovenske strokovne šole, pa dobita po 30 tisoč lir nagrade.

ZBOR GORIŠKIH ŠOLNIKOV

Prejšnji torek so goriški slovenski učitelji in profesorji, včlanjeni v svojem sindikatu, razpravljali na občnem zboru o svojih strokovnih zadevah. Dosedanji predsednik prof. Bednarik je v poročilu podal pregled o enoletnem delu organizacije. Prizadevanja za slovenske šole v goriški pokrajini in za položaj šolnikov so bila mnogostranska in polna truda.

Marsikje med nami ni še pravega razumevanja za potrebo skupne apolitične strokovne organizacije. V tem pogledu čaka zato organizacijo v prihodnjem poslovnem letu še obilo dela. Izvoljeni so bili novi odbori, ki se bodo na prihodnjih sejah konstituirali.

Našim profesorjem in učiteljem želimo, da bi v svoj krog zajeli vse stanovske tovariše ter da bi njih trud za korist šole in šolnikov dosegel trajne uspehe!

— o —

ZLATA POROKA

Bivši združni in prosvetni delavec Anton Vuk je 17. t. m. praznoval s soprogo Rozalijo 50. obletnico poroke.

Čeprav sta imela 8 otrok in skrbi čez glavo, je njuna hiša bila daleč znana po svoji nesebični gostoljubnosti in postala kmalu eno izmed žarišč prosvetnega in narodnega gibanja na Goriškem. Mladi Tonea je bil pevovodja in režiser v številnih društvih okoli Mirna obenem.

Ko so ob prvi svetovni vojni morali Mirenec v begunstvo, je hiša Vukovih v Mozirju na Štajerskem, kamor se je preselila tudi mirenška Čevljarska zadruga, postala spet nekako središče, kjer se je organizirala vsa socialna pomoč za 1.200 goriških beguncev.

Pod fašizmom je bila Vukova družina seve stalno preganjana. Toda hišne preiskave in pripori niso mogli Vukovih preprečiti, da ne bi nudili zavetišča zlasti zavednim dijakom za njihove sestanke. Od teh so za zadnje vojne mnogi žrtvovali življenje za osvoboditev izpod fašizma, drugi zavzemajo vidna mesta v slovenskem javnem življenju.

Vuka so seveda internirali in sina Stanka kot »voditelja kršč. socialcev« obsodili na 15 let ječe. Septembra 1943 je že priletni Tonea zbežal iz internacije v apeninske hribe, kjer se je priključil partizanskemu bataljonu pod poveljstvom Svetožarja Lakovića.

V teh težkih vojnih časih je vsa skrb za družino ležala na ramenih gospe Rozalije. Ljudje so se res čudili, s koliko močjo je vse to nosila in s kolikim junaštvom je zlasti prenesla najhujši udarec usode, nasilno smrt sina Stanka in njegove mlade žene Danice. Zares žena izredne moralne sile.

Anton Vuk živi danes v pokoju in je predsednik Društva upokojencev v Mirnu.

Dobri Stvarnik naj slavljence za vse žrtve bogato poplača ter jima da še doživi mnogo mirnih in srečnih let.

Čestitkam in željam se iz srca pridružujejo tudi uredniki in uprava Novega lista!

Beneška Slovenija

KARNIJA IN BENEŠKA SLOVENIJA

Beneška Slovenija in Karnija sta v trpljenju zares dvojčka. Iz že tako redko naseljene Karnije se je v enem letu izselilo okoli 10 tisoč ljudi, kar je zares porazno. Še hitreje se pa v zadnjih letih praznita Rezija in vsa Beneška Slovenija. Saj je bilo n. pr. kmalu po vojni v Reziji 81 rojstev, leta 1955 62, naslednje leto pa še samo 58. V letu 1957 pa so zabeležili naravnost porazen padec: rojstev so našli le 45.

V Karniji, Reziji in vsej Beneški Sloveniji postajajo ceste vedno bolj prazne. Prazne so tudi trgovine in celo gostilne. Le naše trgovine ob meji so nekoliko živahnije kot v Karniji, ker jih oživljajo naši bratje z Bovškega, s Kobariškega in Tolminskega. Na drugi strani pa naši davčni uradi nikdar ne počivajo, saj znajo vsako »fliko« izpipati iz naših žepov.

Iz Karnije in Beneške Slovenije se vedno bolj oglašajo pretresljivi klic odgovornim oblastnikom: »Rešite našo deželo pred neznosno bedo, pred usodnim padanjem rojstev in izseljevanjem!«

IZ PODBONESCA

Naša občina je še pred 10 leti bila, kar zadeva mleko in mlečnih izdelkov, ena najboljših v Nadiški dolini. Največja in najbolj znana je bila mlekarna v Tarčetu, ki je v najugodnejših mesecih — aprilu, maju in juniju — dnevno predelala 25 do 30 stotov mleka. Tedaj je bilo v naših krajih še veliko živine in mlečni izdelki so na splošno imeli boljšo ceno kot sedaj. Živinoreja pa je danes močno nazadovala, saj tarčetska mlekarna na primer sedaj dnevno predeluje le 6 do 7 stotov mleka, se pravi tri četrtine manj kot nekdanj. Še leta 1930 je bilo pri nas 2.400 glav živine, lani pa samo 1.140, torej več kot polovico manj. Samo ena vas (Črni vrh) je pred leti imela skoro toliko glav kot danes vsa naša obširna občina.

Ker je živinoreja glavni steber našega gospodarstva, bi morala oblastva čimprej nekaj učinkovitega ukreniti, da bi zaustavila njeno nadaljnje propadanje. Zaradi bede se

morajo danes stotine in stotine naših ljudi izseliti v tujino, da si tam poiščejo vsakdanjega kruha.

Kot država podpira razvoj industrije in gradbene dejavnosti s tem, da so nove stavbe več let proste davka, tako bi morala vsaj za nekaj let kmeta v pasivnih krajih osvoboditi davkov ter mu nuditi brezobresna posojila za nakup izbrane živine in orodja, ki ga zahteva sodobno umno kmečko gospodarstvo. Pri nas ni danes niti enega kmetovalca, ki bi na svojem posestvu uporabljal traktor, imel doma slamoreznico ali kak drugi kmetijski stroj. Vse je tako, kot je bilo pred stoletji. Naši ljudje ljubijo svojo zemljo in jo želijo tudi pridno obdelovati, toda zaradi izredno slabih gospodarskih razmer jo morajo na žalost zapuščati. Odgovorni možje naj se zato resno za nas pobrigajo vsaj sedaj, ko bije že dvanaajsta ura!

IZ BRDA

Električno luč bo končno dobil tudi Muzac, doslej najbolj zapuščena vas naše občine. V kratkem začno, kot čujemo, z napeljavami električnega voda. Stroške za to prepotrebno javno delo bo deloma nosila država, deloma občina, nekaj pa bodo prispevali vašani sami.

Doslej so se mnogi posmechovali Barjenjam, ker ta zanemarjena vas ni imela niti zvonika. Po dolgih letih in po velikih žrtvah so pa prebivalci končno le prišli do zaželenega zvonika, ki se po lepoti celo odlikuje pred drugimi. Slovesno so ga blagoslovili v začetku tega meseca.

Nujno potrebno pa je, da odgovorni možje sedaj čimprej popravijo še vaško cesto.

Še mnogo bolj žalostno stanje je v vasi Filipanu, ki vedno bolj propada. Pred sedmimi leti so v Filipanu našli 590 duš, 31. decembra lani pa jih je bilo samo še 320. Ta vasica je v manj ko 10 letih izgubila nič manj ko 270 ljudi! Ti so šli s trebuhom za kruhom v tuji svet. Če bi se to dogajalo samo v Filipanu, bi ne bilo še tako grozno. Toda ker na enak način propadajo več ali manj skero vse vasi v naši ljubljeni domačiji, postaja človeku kar hladno v duši.

IZ DREKE

Dne 19. januarja so zvonovi v Trušnjem žalostno oznanili, da je po daljši boleznici zatisnil trudne oči 57-letni domačin Avgust Trušnjak. Trnjeva je bila njegova življenjska pot, saj je 30 let živel pod zemljo in kopal rudo v belgijskih rudnikih. Po 30 letih se je vrnil domov, da bi užival tako krvavo zaslužen pokoj. Pri težkem delu v tujini pa si je nakopal neozdravljivo bolezen, ki ga je tudi položila v prezgodnji grob. Pogreb je pokazal, kako hudo pretresejo vso dolino smrtni žrtve naše bede in našega izseljevanja. Našemu rodu zvestemu pokojniku naj sveti večna luč! Sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

IZ SREDNJEGA

Pred kratkim so tudi pri nas otvorili kino dvorano, kar vaščani toplo pozdravljamo. Tudi mi namreč tu pa tam potrebujemo razvedrila, ki ga doslej sploh nismo imeli. Kino predstave nam bodo obenem nudile marsikaj zanimivega in poučnega. Škoda je le, da je dvorana premajhna. Zato upamo, da bodo odgovorni možje s pomočjo oblastev v kratkem poskrbeli za zgradnjo nove, večje dvorane, ki naj bi ne služila le kinu, marveč za vse kulturne prireditve, zlasti za pevske koncerte.

IZ TAJPANE

Med najbolj zanemarjene vasi naše občine spadajo Platišče, Brezje in Prosnid. Vse tri so tako rekoč odrezane od sveta, daleč od vsakega večjega središča. Zaradi snega sedaj nimajo niti avtobusa. Žalostno je, da se nihče ne pobriga, da bi očistili ceste in jo posuli gručem, da bi mogel voziti po njej avtobus. Tako bi tudi precejšnje število brezposelnih zaslužilo vsaj tenko skoricico vsakdanjega kruha.

Platišče je na pr. že več ko mesec dni odrezano od sveta. Zato je popolnoma naravno, da je prebivalstvo s svojim bednim stanjem skrajno nezadovoljno. Naši ljudje točno in vestno plačujejo davke državi, pokrajini in občini, a nihče se ne zmeni za njihove najnujnejše življenjske potrebe. To nikakor ni prav!

22

V soncu in senci

(Usoda Habsburžanov)

R. B.

Z možem se je Elizabeta preselila z dvora v Laxenburg. Tu je živela v popolni odmaknjenosti od zunanjega sveta. Raznesle so se divje govorice, da je prva gospa v državi resno bolna, da živi kot ujetnik. Angleški poslanik je svoji cesarici sporočil, da je res Elizabeta po cele dneve sama, zlasti ker mora cesar po vladarskih poslih odhajati na Dunaj.

Ker je po dolgih mukah tudi telesno spet oslabela, se je cesar odločil, da ji dovoli svet oditi na jug. Junija meseca jo je pripeljal v Miramar. Od tod jo je nadvojvoda Max spremil zopet na otok Krk, kjer si je tako želela iskati samote in klasične romantike. Na otoku je Elizabeta, ki je bila že sa-

ma romantika in svetovljanska otožnost, našla svojemu značaju primerno zatočišče. Sredi oljčnih gajev blizu današnje vasi Gasturri se je skrivala na pol razpadla vila v klasičnem slogu. Sloviti nemški arhitekti so jo obnovili in jo imenovali Achilleion. Naziv je dobila po krasnem kipu umirajočega Ahila, delo berlinskega umetnika Herterja. Poleg homerskega junaka je sredi sredozemnih evetov stal še bel marmornat kin grške pesnice Sapfo in kot tretji v družbi kip cesarice Elizabete.

Samotarka je z Krfa pisala svaku, da večino noči prebije sedeč na velikih skalah ob morju; zvesti psi ji ležejo k nogam, ona pa se zazre v mesečino in sanja, sanja...

Sredi najtišje idile jo je vznemiril obisk grofa Grünneja, ki je bil poslan z dvora pogledat, kako se godi vladarici. Vsako drugo nadzorstvo bi ji bilo bolj všeč kot njegovo. Sprejela ga je mrzlo, ker je čutila, da je Zofijin zaupnik. Grof ji je pa vračal milo za drago v zaupnih poročilih o njej na Dunaj.

To skoraj policijsko nadzorstvo je Elizabete spet tako vznemirilo, da je shujšala in ni skoro nič jedla. V takem stanju jo je našla sestra Nené. Nič več ji ni zavidala cesarske krone, ki je bila sprva njej namenjena, ko ji je Elizabeta potožila svoje tiho gorje. Brez miru, brez doma, brez otrok se potika po svetu; lahko bi zadovoljno in srečno živela v soncu in blešču cesarskega dvora, pa so ji tako zagrenili življenje, da se raje skriva v sencah južnih gajev in se razgovarja sama s svojim srcem ali kvečjemu z bučanjem morskih valov.

Sestra Helena se je ponudila, da bo cesarju pojasnila njene težave.

(Dalje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Obisk pri slikarju Lojzetu Spacalu

Zadnji čas je doživel slikar Lojze Spacal nova priznanja. Povabili so ga na beneško Biennalo, januarja je v Münchenskem muzeju za moderno umetnost imel veliko razstavo, ki je obsegala okrog 120 njegovih del, in istočasno je razstavljal skupno s Celom Pertotom tudi v Göteborgu na Švedskem. Te dni pa je odprl osebno razstavo v Stuttgartu. Videl sem nekaj nemških in švedskih ocen. Za nekatere je premoderen, za nekatere premalo razumljiv, nekatere ga hvalijo, vsi pa priznavajo njegovo mojstrstvo zlasti v grafiki.

Obiskal sem ga v njegovem ateljeju, da bi mi kaj povedal o svojem delu in svojih načrtih. Prijazno kot vedno mi je pokazal svoje zadnje stvaritve, ki jih pripravlja za bližnji razstavi v galeriji Monteleone v Milanu in v rimski galeriji Segno, ki daje zavetje grafikom. V obeh galerijah bo razstavljal nova dela, ki jih ni pokazal še na nobeni razstavi. Tudi na Biennalo pojde z novimi grafikami. Drugo za drugo je na slikarsko stojalo polagal oljnatelne slike in grafike zadnjega časa: »Ribiško zatišje«, ki ga je pravkar končal, »Mesto ponoči«, ki ga ima še v delu in s katerim je hotel izraziti vtis neonske civilizacije na človeka, »Predmestje«, »Kraški motiv« itd. Takoj mi je padlo v oči, da so zdaj v njegovih slikah in grafikah neki novi barvni toni, ki jih prej ni bilo: so toplejši in nežnejši. To človek takoj opazi skoro pri vseh delih iz zadnjega časa,

zlasti pa še na sliki »Luna park«, z njenimi nežnimi, liricnimi, rožnatimi barvami, in na sliki »Iz Makedonije«, na kateri vzbujajo vijoličaste barve, ki izražajo notranjost starodavne krščanske bazilike, skoro mističen vtis. Zelo zanimiva je tudi slika »Žbriaca«, na kateri je izrazil z motivom kraškega koša za seno, ki ga imenujejo žbrinca, čisto novo razgibanost in ritem. Njegove nove podobe so polne neke posebne poezije.

»Abstrakten jaz ne bom nikdar, v mojih slikah je preveč lirike,« mi je rekel Spacal, ko sem omenil svoj vtis.



»Cvetje« — Monotipija, leto 1948

»V vaših slikah čutim tudi neko novo ljubezen do slikanja, do barv...« sem skušal izraziti svoj občutek.

»Morda imate prav,« je priznal. Res, njegova dela iz zadnjih mesecev so v grafični izvedbi mehkejša in s tempero na razmazano jajčno podlago se mu je posrečilo neverjetno lepo in pristno podati refleks svetlobe na starodavnem zidovju kraških hiš, katerih barva je obledela od sonca, dežja, vetra in snega. »Tudi v takem zidovju je skrita človeška drama in zadovoljen sem, če se mi je posrečilo, da jo človek pred sliko lahko začuti,« je rekel Spacal in z ljubeznijo pogladil sliko, kot da boža hrapavi zid kraške domačije.

m. z.

Lukežičeva razstava

V Občinski galeriji v Trstu je razstavljal, kot smo javili že v predzadnji številki, slikar Avrelj Lukežič. Težišče razstave je na temperah, ki kažejo v glavnem kraške in obmorske motive. V tej tehniki je Lukežič mojster. S skopimi, odločnimi potezami, ki pa so vendar tudi polne mehke in občutja, prikazuje značilne, a vendar v ničemer iskane pokrajinske scene s Krasa in iz žveljskega kota. Iz njegovih slik diha občutek samotnosti in tihe, nekam mračne, melanholične, čisto severnjaške lirčnosti, zlasti še pod oblačnim, mrkim nebom, ki je značilno za Lukežičeve pokrajine.

V nekaterih temperah prevladuje nekam grozotno, surrealistično vzdušje, n. pr. v slikah, ki prikazujejo »Krokarje na Krasu«; a ta surrealizem je porojen iz tesnobe, baladno dramatičnega in mračnega razpoloženja, ki ga vzbuja v umetniku kraška pokrajina s svojimi kamnitimi skladi in črnimi, pritličnimi bori, ne pa iz kakšnega posnemanja modnih slikarskih vzorov. Vendar je Lukežič moderen v najboljšem pomenu besede, moderen v svoji skoposti izraza, v tem, da zna izraziti občutje in doživetje sodobnega človeka, in da je v svojem slikanju iskren in neposreden. Liričnost in melanholija njegovih pokrajin v temperi očarata gledalca, da se le težko loči od njih, in prav nič ni čudno, da je že prve dni razstave na tolikih slikah visel listek z obvestilom »prodano«. Poznavalci umetnosti so takoj spoznali pravo vrednost Lukežičevih del.

V primeri s temperami vplivajo oljnatelne slike nekoliko hladno, četudi tehnično niso nič manj skrbno izdelane, raje bi dejali nasprotno. Vendar so med njimi dve, tri, ki navdušijo.

m. z.

KULTURNE VESTI

Starodavni Dubrovnik v Dalmaciji je slovel v 15. stoletju kot žarišče renesančne kulture. Tu so delovali znameniti književniki in umetniki kot Sirgarić, Marulić, Subotić in drugi. Eden največjih pa je Marin Držić, čigar 450-letnico rojstva bodo prihodnje poletje proslavili na dubrovniških poletnih igrah. Držićeve igre so izvajali ne le doma, ampak tudi po evropskih odrih. Najbolj znana njegova dela so Dundo Maroje, Skup in Tirenja. Jugoslovanska akademija znanosti bo izdala njegova dela.

Mladina v ciganski vasi Zenkovci v Prekmurju je pod vodstvom šolskega upravitelja Jožeta Kamenška iz Bodonc naštudiral opereto Vaška komedija in jo uprizorila za Prešernov dan. Igrala je na odru domače prosvetne dvorane, gostovala pa bo z opereto tudi v nekaterih drugih prekmurskih vaseh. Razveseljivi dogodek je vzbudil daleč naokrog upravičeno pozornost.

V Cosenzi, v južni Italiji, se je ustanovil poseben književni odbor, ki deluje že šesto leto in daje pobude in nagrade katoliškim pisateljem. Letos je razpisal nagrado pol milijona lir za »Antologijo katoliških pesnikov devetnajstega stoletja«.

SEMAFOR

Kot je slišati, piše Josip Tavčar, znan po Igri Prihodnje nedelje, novo dramsko delo, zajeto iz tržaškega življenja, ki bo morda drugo leto vključeno v repertoar SNG v Trstu. SNG je sprejelo zadnji čas na vpogled še prvenca nekega drugega tržaškega pisatelja. Slovenski dramatik se obetajo zlati časi!

V ulici S. Nicolò v Trstu je imel majhno knjigarno tržaški rojak in pesnik Umberto Saba. Kritika ga ima za enega najboljših predstavnikov novejša italijanske lirike. V spomin na pesnika bo knjigarna še dalje poslovala. V njej bodo v kratkem odkrili spominsko ploščo in doprsni kip pred kratkim umrlega pesnika.

Iz uredništva ljubljanskih Naših razgledov je bil izključen pisatelj Bojan Štih, baje zaradi neke svoje javne izjave, ki je bila močno žaljiva za odličnega predstavnika jugoslovanske države. Namesto nje je prišel v uredništvo Janez Vipotnik.

Madžarska vlada je lani kaznovala pisatelja Tiborja Derya na devet let ječe. Obsodba je izzvala val ogorčenja v vsem književnem svetu. Vlada se pa na to ni nič ozirala. Na protest književnikov iz vseh delov sveta ni niti odgovorila.

V DACHAUSKIH BLOKIH

E. Z.

4 »Če ne bo hujšega...«, sem pomislil. Po vsem, kar sem bil slišal, sem si predstavljal podzemlje policijske palače mnogo hujše.

Agent, ki me je pripeljal v podzemlje, me je izročil pazniku, še mlademu, visokemu človeku v poveljani, slabo prirojeni civilni obleki s škornji na nogah in s surovim obrazom. Napravljaj je vtis, kakor da se je šele pred kratkim preselil v mesto od nekod z Dolenjskega. Sedel je sredi podzemlja v majhnem prostoru, ki mu je služil za stražnico. V njem je bilo zelo vroče.

Grobo, vendar pa ne surovo me je vprašal za ime in ga počasi in z nevajeno roko vpisal v nekaj debel, umazan register. Nato je hotel videti, kaj imam v žepih. Pobral mi je vse razen glavnika in še nekaj drugih malenkosti, drugo pa zavil v list papirja in vtaknil v miznico. Nato me je še površno pretipal, če nimam kje skritega orožja.

»Ali dobim kakšno potrdilo za to, kar ste mi vzeli?« sem vprašal.

»Ne dajemo potrdil,« je kratko odgovoril.

Medtem ko mi je praznil žepa, sem slišal polglasno prepevanje dekleta za hrbtom, šum metle in pljuskanje vode iz vedra, drugače pa je bilo vse tiho. Imel sem občutek, da se dekleta nalašč vrti z me-

tlo pred odprtimi vrati stražnice, da bi videla, kaj se dogaja. Toda paznik je ni nagnal.

Ko je spravil papirnati zavitek, v katerem so bili moji dokumenti, denar in druge stvari, v miznico, je počasi snel snop ključev, ki so viseli na žeblju v steni, in dejal: »Naprej!«

Dekle se je odmaknilo od vrat in začelo spet med polglasnim petjem poplesavati z metlo po mokrem cementu, medtem ko me je oni vodil do težkih okovanih vrat na koncu hodnika in jih ropotaje s ključmi odprl. Brez posebne surovosti me je sunil noter in vrata spet zaklenil za menoj.

Znašel sem se v dolgem, ozkem prostoru, ki ga je le slabo razsvetljevala šibka svetloba poznega februarkega popoldneva, ki je prihajala skozi umazana mlečna stekla majhnega okna pod stropom. Prvi hip sem komaj kaj razločil, nato pa so se pokazali iz polmraka obrisi dolgih pogradov ob stenah razen na sredi, kjer jih je prekinjal na eni strani nekaj prezidek, na drugi pa vrata. V prostoru je močno smrdelo po zatohlem in po urinu. Obstal sem sredi prostora in se oziral naokrog. Počasi se je vzdignilo na pogradih nekaj postav, vsaka v svojem kotu. Nekateri so tudi leno vstali in prišli bliže. Radovedno so me gledali in jaz njih. V polmraku so se zdeli blede in upadli.

»Dober večer,« je nekdo pozdravil. »Nov?«

»Pred eno uro so me prijeli.«

»Imaš kakšno cigareto?« se je oglasil eden na koncu pograda ob notranji steni.

(Dalje)

GOSPODARSTVO

STROJI ZA GLOBOKO RIGOLANJE

Za nasade sadnih dreves, posebno za vinograde, mora biti zemlja globoko prekopana, zrigolana. Rigolanje mora segati tudi meter globoko. Danes si skoraj ne moremo več misliti, da bi zemljo za večji nasad pripravili — zrigolali ročno, ker je delovna moč predraga in jo za taka dela tudi težko dobiš. V zameno pa imamo danes primerne stroje.

V Števerjanu pri Gorici uporabljajo traktor, ki najprej izruje vsa drevesa, nato zemljišče zravna in ga preorje več kot meter globoko. Delo je prvovrstno. In koliko stane? Na uro 5.000 lir! Na videz je to mnogo, v resnici pa zelo poceni, če pomislimo, da je traktor v 6 urah zrigolal 1.200 m². Delo je torej stalo 30.000 lir. To pomeni, da je stalo zrigolanje vsakega m² 25 lir. Koliko pa bi stalo, če bi zrigolali po starem, to je s krampom in z lopato? Navaden kmečki delavec bo v 10 urah zrigolal največ 10 m²; zelo redki so delavci, ki v 10 urah zrigolajo 12 ali celo 15 m². In koliko to stane? Če računamo dnino 1.200 lir in poleg tega še hrano (5 dnevnih obrokov) ter vino, se strošek za delavca dvigne na 2.500 lir dnevno. Iz tega izhaja, da znašajo stroški za vsak m² 170 do 250 lir ali skoraj 10-krat toliko kot s strojem. Vrh tega je s strojem delo mnogo hitreje opravljeno.

Zato je nespametno, kdor hoče danes z ročnim delom zrigolati zemljišče za sadovnjake in posebno za vinograde.

Ne bi škodovalo pa, če bi tu pa tam zrigolali tudi njive, na katerih pridelujemo krompir, koruzo, žitarice, deteljo itd. Njivo, ki jo redno orjemo 25 do 30 cm globoko, ne bomo kar naenkrat zrigolali meter globoko in spravljali na vrh mrtvico, ki ni še nikdar rodila. Na ta način bi njivo vsaj za nekaj let pokvarili. Lahko pa bi letos orali 5 cm globlje — recimo ne več 30, temveč 35 cm — za kakšna 3 leta pa bi oranje poglobili še za nadaljnjih 5 cm in tako naprej. Na ta način bi postajala rodna plast zemlje vedno debelejša. V dovolj zrahljani zemlji poženejo korenine koruze, žitaric in detelje — lucerne tudi meter globoko.

Tako globoko oranje je seveda mogoče samo tam, kjer so primerna tla. Nihče ne bo spravljal na vrh ne gramoza ne kamenja in ne težke ilovice, če je zgornja plast zemlje rahla.

Danes imamo na razpolago pluge, ki orjejo tudi tudi meter globoko, a zemlje ne prevračajo, ampak jo le zrahljajo. Takih plugov sicer trenutno še malo uporabljajo, toda ker so kmetje spoznali, da se globoko oranje izplača, se njih število čedalje bolj veča.

KMETIJSKI KLUBI 3 P

Kot imajo v Ameriki kmetijske klube 4 H, tako so se tudi v Italiji začeli širiti klubi 3 P. Vsak P je začetnica naslednjih glagolov: provare (poskusiti), produrre (proizvajati) in progredire (napredovati). Klubi so namenjeni kmečki mladini, ki bo čez leta vodila domače posevke. Mladina naj že sedaj pokaže, da je sposobna napredovati, dvigniti kmečko proizvodnjo in blaginjo.

Takih klubov je v Italiji že nekaj stotin in pred tedni so imeli prvi kongres. Vlada jih podpira. V naših krajih jih je malo. Eden

najboljših se nahaja v Premariaceu blizu Čedad.

Klub 3 P v Premariaceu je lani priredil več poskusov, tako s sajenjem krompirja, s koruzo in z rejo telet. Tekmovalo je več članov. Poskusom so lahko prisostvovali tudi nečlani kluba in izsledke so potem preučevali na skupnih sestankih. Klub je priredil tudi nekaj nedeljskih poučnih izletov in je v vsakem pogledu gonilna sila za napredek kmetijstva v Premariaceu.

Bo tudi naša kmečka mladina skušala tako smotno izrabiti svoja mlada leta ali bo ob nedeljah raje samo plesala?

NAJ SADIMO CEL ALI REZAN KROMPIR?

Naši kmetje sadijo rezan krompir, pazijo pa, da je na vsakem zrezku vsaj eno zdravo oko. Ta naš način sajenja je izjema, ker drugod po svetu sadijo cele krompirjeve gomolje. Kdo je v zmoti? Mi ali drugi?

Na taka vprašanja je mogoče odgovoriti samo s poskusi in ti govore proti našemu načinu sajenja. Pokazali so namreč, da se s celimi gomolji doseže tudi za 1/4 višji pridelek kot z rezanimi. Pridelek je tem večji, čim debelejši so gomolji. Prihranek na semenu ne odtehta izgube na pridelku. Ali je to res? Vsak pridelovalec krompirja lahko napravi poskus v malem, potem pa naj se ravna po lastnem izkustvu.

STARIH SENOŽETI NE ZANEMARJAJ!

Živinoreja postaja za našega kmetovalca vedno važnejša gospodarska panoga. Zato bi bilo nespametno, če bi pravilno ne izrabili tudi starih senožeti in pašnikov. Ta potrebujejo predvsem — gnojla!

Za stalne senožeti in pašnike pridejo v poštev skoraj samo umetna gnojila, in sicer takšna, ki vsebujejo vse tri glavne sestavine rastlinske hrane:

Dušik: za senožeti in pašnike je najprimernejše dušičnato gnojilo apneni cianamid (calcionamide) — črni prah. Na 100 m² ga raztrosimo po 1 do 1,5 kg.

Fosfor: Fosforovo kislino dobimo v superfosfatu in Thomasovi žlindri. Ta je bolj pri-

merna za senožeti in pašnike. Poleg fosforove kisline vsebuje tudi apno, katerega niti kraške zemlje nimajo preveč. V teku stoletij je namreč dež izpral skoraj vse lahko raztopljivo apno in ga zato kraške zemlje nujno potrebujejo. Thomasove žlindre raztrosimo na 100 m² senožeti ali pašnika po 6 do 8 kg.

Kalij: vse zemlje, razen ilovnate, potrebujejo kalija, s katerim gnojimo v obliki kalijeve soli (sale potassico). Na vsakih 100 m² ga raztrosimo po 1 do 1,5 kg.

S temi sredstvi moramo gnojiti v zimskem času, najpozneje v februarju. Preden pognojimo senožeti in pašnike, jih moramo prevleči s težko obteženo brano, ki bo izrula mah, lišaje in marsikateri plevel ter napravila v rušo zarez. Vanje bodo padla gnojila ter kmalu učinkovala na korenine krmnih rastlin.

GLADEŽ

Kateri pastir ga ne pozna! Žival ga okoli in okoli obgrize, a se ga ne dotakne. Gladež pozna tudi vsak kosec in grabič, posebno tisti, ki na senikih teptajo seno, ker jim večkrat pride med prste ali pod noge.

Gladež je plevel na senožetih. Če je suh, je prava nesreča. Če pa je še mlad in sočen, ko so trni še nežni, je izborna krma, skoraj enakovredna detelji; saj spada v isto družino. Pokositi ga moramo, ko je še mlad. Do košnje pa bo še enkrat zrastel.

Najbolje stori tisti, ki vzame sedaj kramp na rame in gre na senožet ali pašnik in gladež s koreninami vred izkoplje. Naj se zaveda, da korenine segajo precej globoko.

NEKAJ VPRAŠANJ?

Si prečistil sadno drevje?

Si ga poskropil?

Si mu pognojil?

Si skopal jame za nove sadike?

Kakšno sorto krompirja boš sadil?

Katero sorto koruze?

Imaš že gnojila za krompir in koruzo?

Si prečistil senožeti?

Jih boš posejal?

Imaš za to potrebno seme?

Športni pregled

CHARLES IN JUVENTUS JUNAKA ITALIJANSKEGA NOGOMETA

V nedeljo so italijanske nogometne enajstovice odigrale 21. kolo prve lige državnega prvenstva. Do zaključka prvenstva manjka torej še 13 tekem. Stokovnjaki sodijo, da bo častni naslov prvaka Italije letos osvojil Juventus. Torinsko moštvo ima močno obrambo, učinkovit napad in se je že krepko usidralo na prvo mesto lestvice. Od igralcev se odlikuje zlasti srednji napadalec Anglež Charles, ki je v dosedanjih tekmah zabil kar 18 golov.

Športnike letos najbolj preseneča Padova, ki se dobro drži na 2. mestu lestvice, medtem ko se je vsa prejšnja leta borila za obstanek v A ligi. Ravno tako preseneča dobra uvrstitev L. R. Vicenze, ki deli 5. mesto z Romo. Ne smemo pozabiti tudi Napoli in Fiorentine, ki se zadnje čase prebujata. Napolijev napad je zelo razigran, saj je zabil že 44 go-

lov, toda navijači z moštvom niso zadovoljni. Tudi Lazio je precej razočaral svoje pristaše, ki niso še pozabili, da je lani rimska ekipa zasedla tretje mesto.

Sredi lestvice je precejšnja gneča. Tu srečamo novince Alessandrio in Verono, milansko ekipo Inter, Bologno in državnega prvaka Milana. Schiaffino in tovariši so se že poslovili od častnega naslova, saj so nabrali le 20 točk. Dobro krmarita Torino in Spal. Enajstovici iz Genove sta pa v veliki zagati, kar velja tudi za Atalanto in Udinese; Sampdoria je nabrala le 16 točk, čeprav ima odlične igralce (Firmani in Ocwirk). Genoa pa vztrajno čuva zadnje mesto lestvice.

ŠPORT PO SVETU

Košarka — Prejšnji teden so se v Santiagu, prestolnici Čila, končale tekme za južnoameriško prvenstvo. Na prvo mesto se je uvrstila Brazilija, ki ji sledita Urugvaj in Paragvaj.

Drsanje — Naslov svetovne prvakinje v hitrostnem drsanju je osvojila ruska drsalka Artamanova. Med moškimi je zmagal Rus Gončarenko.

Sah — Mladi ruski vele mojster Talj je ponovno osvojil naslov državnega prvaka Sovjetske zveze.

12

Za
naše

n a i m l a i š e

Z i m s k o
v e s e l j e

Rumena kača - vladar sveta

E. Wallace . R. B.

21

»Nič ni bilo,« je tiho dejal. »Zdelo se mi je, da nama nekdo sledi... Sicer pa bom jutri ukazal vsa ta drevesa posekati. Nudijo preveč dobro skrivališče.«

V tistem hipu je nekaj šiknilo mimo glave in se z zamolklim zvenom ustavilo. Cliffordu je ušla kletvica. Stopil je k prvemu drevesu in potegnil iz debela zapičen nož.

»Yu-Nanovi zlodeji! Tudi ponoči vidijo kot podnevi. Vi, ki ste že več časa v tem kraju, veste, kdaj kroži tod policijska patrulja?« »Ob enajstih in pol,« je šklepetala Ivanka v strahu. »Toda kdo je vrgel tisti nož?«

»Aha, torej imam še eno uro časa,« je vzkliknil. Potegnil je iz žepa neki svetel valj in ga je pritrdil na pištolo.

»Da se ne bodo sosedge preplašili,« je šepetal in spet zginil med drevesi.

Ivanka je negibno stala na mestu. V trenutku: sssk, tih strel in pretresljiv krik. Nekdo je tuleč topotal po stezi. Za srečo se je tisti hip Clifford zopet pojavil blizu nje.

»Zadel sem ga,« je šepetal in si dal opravlja s tisto svetlo stvarjo na pištoli. »Zadovoljen sem, da ga nisem do smrti. Pa bi spet pisali časopisi. Mislim, da je bil sam. Zdaj ni nevarnosti, pridite, Ivanka!«

Dekle ni odprlo ust; pustila je, da jo je prijel za roko in jo odvedel k vili. Okna so bila zaprta; niti pramen luči ni prodrl skozi temnice. Gost je brzkone šel že spat. Clifford je malo prisluškoval, preden je vtaknil ključ v vrata.

»Hvala Bogu,« je vzkliknil. »Malo je manjkalo, da ni koga od naju pogodil. Upam, da se niste preveč ustrašili.«

»Pa še kako!« je jecljala Ivanka.

»Tudi jaz sem se, toda zaradi Vas,« je priznal mladenič. »Ne morem si odpustiti, da sem Vas spravil v tako nevarnost.« Odprl je luč v veži in jo povabil: »Pridite, kar brez strahu!« Vstopila sta v razkošno opremljeno sprejemnico. V kaminu je gorel velik panj, poleg je pa sedel v udobnem naslanjaču zajeten možak šestdesetih let. Pod svileno hišno haljo je nosil skrbno zlikane črne hlače in naškrobljeno srajco. Ko so se vrata odprla, je gost obrnil svoj rumenkasti obraz in si vzel pipo iz ust.

»Predstavim ti gospodično Ivano Bray,« je dejal Clifford.

TEDENSKI KOLEDARČEK

23. februarja, nedelja: Peter
24. februarja, ponedeljek: Matija
25. februarja, torek: Valburga, Viktorin
26. februarja, sredo: Andrej, Porfirij
27. februarja, četrtek: Gabrijel
28. februarja, petek: Roman
1. marca, sobota: Albin

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 19. februarja 1958 si dobil p. dal za:	
ameriški dolar	623-627 lir
avstrijski šiling	23,50—24,25 lir
100 dinarjev	80—85 lir
100 francoskih frankov	172—132 lir
funt sterling	1620—1690 lir
nemško marko	146—148 lir
pesos	13—15 lir
švicarski frank	145,50—147 lir
zlato	707—710 lir
napoleon	4775—4900 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 23. februarja, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 P. nos maše iz stolnice sv. Justa; 12.00 Vera in čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Kronika sedmih dni v Trstu; 17.00 L. N. Tolstoj: »Kreutzerjeva sonata«, dramatisiral: V. Škrbinšek.

Ponedeljek, 24. februarja, ob: 11.30 Brezobvezno — drobiž od vsepovsod in — »Nekaj o stenografskem pisalnem stroju«; 19.15 Radijska univerza: Zemlja kot planet: 3. »Starost sestavnih delov vesoljstva«, 2. del.; 20.30 Puccini: »Deklica iz zlatega Zapada«, opera v 3 dej. V prvem odmoru (21.30): Sodobna književnost in umetnost: »Dve lici modernega slikarstva«, predava ing. M. Pavlin. V drugem odmoru (22.25): Rastreseno cvetje lirike: 7. »Pesmi hrepenenja«, ureja prof. V. Beličič.

Torek, 25. februarja, ob: 11.30 Brezobvezno — drobiž od vsepovsod in — Potovanje po Italiji, turistični razgledi M. A. Bernonija; 18.30 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 19.15 Zdravniški vedež; 21.00 Obletnica tedna: »Deset let od komunističnega udara na Češkoslovaško«; 22.00 Novela: F. Hebbel: »Noč, ki se je je Pavel zapomnil«.

Sreda, 26. februarja, ob: 11.30 Brezobvezno — drobiž od vsepovsod in — Žena in dom, obzorj za ženski svet; 19.15 Sola in vzgoja: F. Vodopivec: »Veliki vzgojitelj Pestalozzi o vlogi matere«; 21.00 F. Raimund: »Zapravljevec«, fantastična komedija v 5 dej. Igrajo člani RO.

Četrtek, 27. februarja, ob: 11.30 Brezobvezno — drobiž od vsepovsod in — Predavanje: »Nerešene živalske uganke«; 18.30 širimo obzorja: »Moj dom je Evropa«; 19.15 Radijska univerza: Tečaj o lokalnih

samoupravah: Občina in pokrajina: 4. »Občinsko ozemlje in vas«; 21.00 Postna predavanja: 2. Dr. I. Prešeren: »Pravičnost — varuhinja dobrin in človeških pravic«; 22.00 Ilustrirano predavanje: Zgodbe o pomorskih nesrečah: 3. »Brodolomci San Tomeja«.

Petek, 28. februarja, ob: 11.30 Brezobvezno — drobiž od vsepovsod in — Življenja in usode: »Maria Schell«; 19.15 Znanost in tehnika: »Napredek v ogrevanju stanovanj«; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Dante Alighieri: Božanska komedija — Pekel. 6. oddaja. 4. Spev. (dr. A. Gradnik - dr. J. Jež).

Sobota, 1. marca, ob: 11.30 Brezobvezno — drobiž od vsepovsod in — Predavanje: »Največji gozd v Zahodni Evropi«; 16.00 Radijska univerza: Kako so živeli stari Grki: 4. »Popoldansko življenje v grškem mestu«; 18.00 Oddaja za najmlajše: A. Curk: »Grofica beračica«, 1. del. Igrajo člani RO; 20.30 Teden v Italiji; 21.00 Dramatizirana zgodba: J. Verne-D. Pertot: Matija Sandorf, tržaški upornik: 5. in zadnji del: »Roka pravice«. Igrajo člani RO.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 431: Sem gostilničar. Pomotoma sem napolnil pletenico (flaškon) za črno vino z belim in sedaj ima vino neko rožnato barvo. Kaj naj naredim, da vino zopet postane belo? Pletenica drži 55 litrov.

Odgovor: Kako ste mogli napolniti pletenico, ne da bi jo prej oprali? Pletenice moramo takoj oprati, biž ko jih izpraznimo, ker drugače bomo razmnožili cik ali kisovo bakterijo in vina se bodo začela kisati. Vino z rožnato barvo lahko spremenite v črno, če mu dodate primerno količino vinske barve — enocianine (v vašem primeru ½ litra) ali pa ga zopet spremenite v belo s primernim razbarvilom, kot je navadno aktiven pepel žganih kosti. V vašem primeru potrebujete približno 100-150 gramov razbarvila, katerega najprej premešate z nekaj litri vina, zlijete v pletenico in nato dobro premešate. Če to napravite zvečer, lahko drugo jutro vino precedite skozi platneno vrečo. Lahko pa tudi počakate okoli 5 dni, da se prah poleže na dno in tedaj izvlečete vino iz pletenice s serpentinso natego (iz plastike ali stekla). Pazite, da natega ne pride do dna pletenice, ker bi v tem primeru vino zopet zbledilo.

Vprašanje št. 432: Na trtah ob hiši so neke stene, ki se ne premikajo. Kaj je to in kako bi jih odpravil? Sežgal sem žveplo, žveplal in škropil z modro galico, a ni nič pomagalo.

Odgovor: To so kaparji, proti katerim učinkujeta paramag in tudi raztopina tiobara. V 1 litru vode raztopimo po 3 dkg paramaga ali 8 dkg tiobara. Drevesa poškopimo ali odrnemo s cunjjo, katero smo prej namočili v škropivu. Zmočiti pa moramo vso trto, da tako uničimo vso zalego, ki bi se drugače zopet razmnožila in trto tako ošibila, da bi usahnila.

ŽENSKI KOTIČEK

KAKšno BARVO BOMO IZBRALE?

Barva obleke ne sme biti nikoli slučajno izbrana. Pri nakupu je treba upoštevati, da so dnevne barve močne in goste in zato poživljajo osebo. Za svečane večere pa so priporočljive tiste barve, ki dobe šele v luči svoj pravi odsev. Tista, ki ima malo oblek, naj izbira blago s solidnimi barvami. Kričee niso primerne za starejše ženske, ker preveč podčrtujejo leta. Žive obleke si lahko privoščijo le tiste, ki imajo na razpolago mnogo oblek.

Rdeča je najkrepkejša med vsemi; vpliva blagodejno na lastno razpoloženje in na okolico. Ta barva je zelo primerna za večerne obleke in za koktejle, ker dobi šele takrat svoj pravi izraz. Kombiniramo pa jo lahko samo z isto barvo različnega blaga. Sifon gre skupaj z duchesse, svileni jersey pa z žametom. Visokim postavam ne pristojajo živoredeča barva; bolje se jim poda barva vina. **Rjava** je zelo elegantna, a treba je paziti, da ne postane dolgočasna. Najnovejša kombinacija je s črno barvo; še vedno moderen pa je kraj iz beige barve. **Zelena** je barva mladosti, upanja in miru. Smaragdna je zelo lepa in primerna za mlada dekleta, ki gredo na ples. Najbolj umestno zeleno blago za mladino sta organdi in šifon, za starejši rod pa krep in čipkasta tkanina. **Zelena** barva je zelo priporočljiva rdečelaskam. Olivnozeleno pristoji le izredno lepim ženskam. Temnozeleno (kot smreka) je barva za športne komplete ali za preproste volnene obleke, ki gredo skupaj z vsemi odtenki zelene barve. Svetlozeleno je pa možno kombinirati samo z nežnimi barvami. **Rumena** barva je zelo živahna ter vesela in zato priljubljena zlasti otrokom in mladini. Rumena kot narcisa je primerna za rjavo- in rdečelasko. Pri koktejlih jo kombiniramo z rjavo barvo. **Modra** je tudi lepa in mladostna. Često jo kombiniramo s črno barvo. Casih pa je le preveč otožna, posebno še, ako je zelo temna. Dobro je, da jo poživimo z našitki bele, svetlozlate ali rumenkaste barve. Ženska z blede poltjo naj se izogiblje živomodre barve, ker jih še bolj obledi. Sinjemodra pa se prav lepo poda plavolaskam. **Siva** je primerna za »zelo mlade« ali »večno mladostne« pri flanelastih oblekah. Sivo kombiniramo z naslednjimi barvami: s črno, temnosivo in belo. Pregled zaključujemo s črno barvo, ki je še zelo priljubljena, saj je elegantna in naredi postavo dostojanstveno. Pristoji skoraj vsakemu. Edino za previtke in zelo visoke ženske je manj primerna. Močno bledim obrazom podeljuje mrtvaški izraz. Vsaka ženska bi morala imeti v garderobi vsaj eno črno obleko.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

Starec se je trudno dvignil in je kot nebogljen šolarček zamaknjeno gledal deklici v obraz.

»Sedaj pa, Ivanka,« se je spet oglasil Lynne, »mi dovolite, da Vam predstavim Vašega strica, pokojnega Jožeta Braya, ki je umrl na Kitajskem in je spet oživel v Angliji.«

XVIII.

Ivanka je z razprtimi očmi in zaprtimi ustnicami strmela v dobrohotni obraz debelušnika.

»Toda, Clifford, saj si popolnoma brez srca,« je vzkliknil starec in otresal podbradek. »Raje brez srca kot brez glave, kakor ti, ljubi moj pantalonovič!«

Stari je pomežiknil dekletu: »Vidite... slišite... kakšen je...«

»Dovolj, usedi se in molči,« je ukazal Lynne. »Šestkrat si mi že povedal! Torej, draga Ivanka, ta je res pristni Joe Bray, lastnik ogromnih podjetij Yun-Nan. Če ste naročili žalno obleko za svojim stricem, kar prekličite naročilo...«

»Morate vedeti, gospodična Ivana,« se je spet vtaknil vmes stari.

»Nič! Tiho hodi. Si že dovolj klepetal! Torej, da veste, gospodična Ivana, ta ima malo zasukane možgane. Od jutra do večera ne počne nič in zida gradove v oblake. Ena njegovih trmastih idej je, da se moram poročiti s kakšno njegovo sorodnico. Zato se je tudi proglasil za mrtvega. Zdravnik je izdal celo uradno potrdilo

o pokopu. Povej po pravici, Joe, koliko viskijev si plačal tistemu tvojemu šušmarskemu zdravniku v Kantonu?«

»Ni res,« je vrešal Joe. »Bilo je tako...« »Ko mi je iztrgal obljubo,« je nemoteno nadaljeval Lynne, »se je ta nesramni možak s tistim mazačem vred vkreal na prvi parnik v Kantonu in dal nalog, naj, brž ko bo stopil na angleška tla, brzojavno sporočijo njegovo smrt komur treba.«

Stari Joe je vmes nekajkrat pritrdilno prikimal.

»Ej, dragi moj, če bi ne bil storil tako, bi se ti ne bil odločil za ženitev... tem manj s kako mojo sorodnico. Ti nimaš srca, Cliff, kolikokrat ti bom moral še povedati. Moja želja je zate toliko, kakor če kihne kdo za oglom... te že poznam. Če bi ne mislil, da sem umrl, bi ne naredil nič zame! Da ti po pravici povem, računal sem, da pridem pravočasno k tvoji poroki in da vas bom vse skupaj presenetil.«

»Prava smola si, Joe,« se je navidezno jezil Clifford. Obrnil se je k Ivanki, ki se je smejala temu besednemu dvoboju, in je prištavil: »Sicer sem si pa mislil, ko nisem v kitajskih listih ničesar bral o njegovi smrti. Tu v Angliji je on samo Joe Bray, toda v Kini, tam je ta starina vse nekaj drugega. Ko sem še povrh bral v China Herald, da je najel kabino na parniku Kara Maru...«

»Pod imenom Miller, seveda!« je spet pripomnil Bray.

»Kaj nas briga tvoje ime... sicer pa je bilo na vseh tvojih kovčkih očitno napisano.«

(Dalje)